מקשה הגמרא מברייתא: מֵיתִיבִי, זָר – שאינו כהן, וְאוֹנֵן – כהן שמת לו אחד מקרוביו ועדיין לא נקבר, שִׁיפּוֹר – כהן ששתה רביעית יין, וְכהן בַּעַל מוּם, כל אלו אם עבדו בְּקַבָּלָה של הדם מהבהמה לכלי שרת, וּבְהוֹלָכָה של הדם למזבח, וּבִזְרִיקָה על המזבח, פָּסוּל הקרבן. וְכֵן אם עבד עבודות אלו, כשהוא יוֹשֵׁב, וְכֵן אם עבד בְּיָד שְׂמֹאל, פָּסוּל הקרבן. הרי מבואר שהולכה בשמאל פוסלת, וקשה לרב ששת. מסיימת הגמרא: תְּיוּבְתָּא.

שואלת הגמרא: איך טעה רב ששת לפשוט שהולכה בשמאל כשירה ושלא כברייתא, וְהָא רַב ששת הוּא דְּאוֹתְבֵהּ – והרי רב ששת ידע מברייתא זו, שמצאנו שהקשה לרב חסדא ממנה, דְּאָמַר לֵיהּ רַב ששת לְאָמּוֹרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא, בָּעֵי מִינַּיהּ מֵרַב חִסְדָּא, הוֹלָכָה בְּזָר מַהוּ, האם צריך דווקא כהן. אָמַר לֵיהּ רב חסדא, כְּשֵׁרָה, וּמַקְרָא מְסַיְּיעֵנִי, שכתוב בפרשת עשיית הפסח אצל יאשיהו 'וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח וַיִּזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים מִיָּדָם וְהַלְוִיִּם מַפְשִׁיטִים', ופירוש הכתוב, 'וישחטו הפסח' היינו בזרים, ולאחר שקיבלו הכהנים את הדם, שקבלה בכהן, הוליכו השוחטים הזרים את הדם ליתן לכהן שיזרוק, 'ויזרקו הכהנים מידם', שקיבלו מיד הזרים, ומוכח שהולכה כשירה בזר, וְעל זה מוֹתִיב רַב ששת לרב חסדא, שהולכה פסולה בזר מהברייתא האמורה, זָר וְאוֹנֵן שִׁיפּוֹר וּבַעַל מוּם בְּקַבָּלָה וּבְהוֹלָכָה וּבִזְרִיקָה פָּסוּל, וְכֵן יוֹשֵׁב וְכֵן שְׂמֹאל פָּסוּל. הרי שרב ששת ידע ברייתא זו שנאמר בה גם כן שהולכה בשמאל פסולה. מתרצת הגמרא: שכשרצה רב ששת לפשוט ממשנתינו שהולכה בשמאל כשירה עדיין לא שמע ברייתא זו, ורק בָּתַר דְּשָׁמְעָהּ חָדַר אוֹתְבֵהּ – הקשה לרב חסדא ממנה.

מקשה הגמרא על גוף הדין השנוי בברייתא שהולכה בזר פסולה: וְהָא רַב חִסְדָּא שאמר הולכה בזר כשירה, קָרָא קָאָמַר – הביא ראיה לדבריו מפסוק, כאמור. מתרצת הגמרא: דְּעָבוּד מַעֲשֶׂה אִיצְטַבָּא – שהכהנים שקבלו את הדם הניחו אותו בידי הזרים כמו שמניחים על גבי איצטבא, והכהנים הזורקים לקחוהו מידם, והזרים לא עשו עבודת הולכה.

ספק נוסף בענין חפינת הקטורת ביום הכיפורים: בְּעֵי רַב פָּפָּא, חָפַן חֲבֵירוֹ וְנָתַן לְתוֹךְ חָפְנָיו של הכהן גדול, מַהוּ להקטיר מלא חפניו זה, שהתורה אמרה 'וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ וגו' וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא' וגו', והסתפק רב פפא האם 'מְלֹא חָפְנָיו וגו' וְהֵבִיא' בָּעְיָנַן, ש'והביא' נאמר רק על 'מלא חפניו', וְהָא אִיכָּא, שהרי מביא מלא חפניו, ולא נאמר 'ולקח' אלא על הגחלים, אבל לא הקפידה התורה שהוא גם יחפון, אוֹ דִּילְמָא 'וְלָקַח וְהֵבִיא' בָּעְיָנַן, שהנאמר בפסוק 'ולקח' הוא גם על 'הקטורת סמים דקה' ועל זה נאמר 'והביא', שאת הקטורת שהוא עצמו לקח 'והביא', וְהָא לֵיכָּא, שהרי הלקיחה לא נעשתה על ידו. תֵּיקוּ.

הגמרא מביאה ספק נוסף בענין חפינת הקטורת: בָּעֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, חָפַן הכהן גדול וָמֵת קודם שהספיק להקטיר, מַהוּ שֶׁיְּכַנֵּס כהן גדול אַחֵר שנתמנה תחתיו בַּחֲפָנָיו זו, ולא יצטרך לחפון שוב.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא לתלמידים בששמע את שאלתו של רבי יהושע בן לוי, בּא וּרְאֵה שהדור הזה זכה להיות חכם ולשאול כְּשְׁאֵלַת הָרִאשׁוֹנִים, שהרי אני הייתי שואל שאלה זו, ועכשיו שמעתי שרבי יהושע בן לוי שהיה מן הדורות הראשונים גם כן שאל כך.

מקשה הגמרא: לְמֵימְרָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי קָשִׁישׁ מרבי חנינא, שהרי רבי חנינא משתבח שזכה לשאול כהראשונים דהיינו רבי יהושע בן לוי, וְהָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, לִי הֵתִיר רַבִּי חֲנִינָא לְשָׁתּוֹת שַׁחֲלַיִּים [–מין ירק ששוחקים אותו ונותנים בו משקין] בְּשַׁבָּת לרפואה, ואין בזה משום איסור רפואה בשבת.

מבררת הגמרא: מה כוונת רבי חנינא להתיר, אם רק לְשָׁתּוֹת, פְּשִׁיטָא, דִּתְנַן, כָּל הָאוֹכָלִין שדרך הבריאים לאכלו, אוֹכֵל אָדָם בשבת, אף שכוונתו לִרְפוּאָה, ולא גזרו בזה משום שחיקת סממנים, וְכֵן כָּל הַמַּשְׁקִין שדרך הבריאים לשתותן שׁוֹתֶה אדם בשבת אף שכוונתו לרפואה, ושחליים דרך בריאים גם כן לשתותם. אֶלָּא בהכרח כוונתו להתיר לִשְׁחוֹק – לטחון וְלִשְׁתּוֹת שַׁחֲלַיִּים בְּשַׁבָּת, ואף שאסור מדאורייתא, דהוי טוחן. מבררת הגמרא: הֵיכִי דָּמֵי – על איזה אופן הוצרך רבי יהושע לשאול את רבי חנינא על שחיקת השחלים, אִי דְּאִיכָּא סַכָּנְתָא לחולה אם לא ישתהו, פשוט דמִשְׁרָא שָׁרֵי, שהרי פיקוח נפש דוחה איסור שבת, וְאִי דְּלֵיכָּא סַכָּנְתָא, ודאי מַיסַר אָסִיר. מבארת הגמרא: לְעוֹלָם דְּאִיכָּא סַכָּנְתָא, וְהָכִי קָא מַבָּעְיָא לֵיהּ, מִי מַסְּקִינַן – האם שחליים הם מרפאים דְּנִיחוּל עֲלַיְיהוּ שַׁבָּתָא – שנחלל שבת בשחיקתן, אוֹ לָא מַסְּקִינַן וְלֹא נִיחוּל עֲלַיְיהוּ שַׁבָּתָא.

שואלת הגמרא: ומאחר שאין השאלה בדין אלא במציאות, מַאי שְׁנָא – מדוע שאל דווקא את רַבִּי חֲנִינָא. עונה הגמרא: מִשּׁוּם דְּבָקֵי בִּרְפוּאוֹת הוּא, כמו שמצאנו דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מַעוֹלָם לֹא שָׁאֲלַנִי אָדָם לבקש רפואה עַל שהוכה מַכַּת פְּרִדָּה לְבָנָה וְחָיָה – ונשאר לחיות, שמכה כזו ממיתה ואין לה רפואה. ומדבריו אנו למדים שהיה רופא, שהיו מבקשים ממנו רפואות.

מקשה הגמרא: וְהָא קָא חָזְיֵנַן אנשים שקיבלו מכה מפרדה לבנה – דְּחַיֵּי – ונשארו לחיות. מתרצת הגמרא: אֵימָא – אמור בדברי רבי חנינא 'וְחַיִּית' בלשון נקיבה, וכוונתו על המכה, שמעולם לא ראה מכת פרדה לבנה שהתרפאה. מקשה הגמרא: וְהָא קָא חָזְיֵנַן דְּמִיתַּפֵּי – שמכת פרדה לבנה מתרפאת. מתרצת הגמרא: בְּסוּמָּקָן אֲנָן – גוף הפרדות אדומות וְחִיזְרָן רֵישׁ כַּרְעֵיהוּ – וראשי רגליהן לבנות קַאֲמְרִינַן – על פרדות אלו אמר רבי חנינא שאין רפואה למכתן.

הגמרא מסיימת את הקושיא על דברי רבי חנינא שאמר ששאלתו של רבי יהושע בן לוי כשאלת הראשונים: מִכָּל מָקוֹם שָׁמַע מִינָּהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא קָשִׁישׁ מרבי יהושע בן לוי, שכן רבי יהושע בן לוי קרא לרבי חנינא 'רבי', ואם כן איך אפשר לומר שהשתבח רבי חנינא שגם הוא שאל כרבי יהושע בן לוי. משיבה הגמרא: אֶלָּא הָכִי קָאָמַר רבי חנינא על ספיקו של רבי יהושע בן לוי, בא וראה שְׁאֵלָתָן של אחרונים דהיינו רבי יהושע בן לוי כְּשְׁאֵילָה שֶׁל רִאשׁוֹנִים, שאף אני שאני מן הראשונים הייתי מתקשה בשאלה זו.

מקשה הגמרא: וּמִי אָמַר רַבִּי חֲנִינָא הָכִי שגם הוא נסתפק בחפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו, וְהָאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, 'כִּפֶּר' וְלֹא בְּדָמוֹ שֶׁל פָּר, נאמר בפרשת יום הכיפורים 'כִּזֹּאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת' ולמד מן הכתוב 'בפר' שהכהן הגדול צריך להכנס לפני ולפנים בפר חי, ולא בדמו של פר לאחר שחיטתו, ולכך אם מת הכהן גדול ביום הכיפורים אחר שחיטת פרו, הכהן הבא תחתיו צריך להביא פר אחר לשחטו, וְעוד אָמַר רַבִּי חֲנִינָא דין אחר, קְטוֹרֶת ששינה את הסדר וְחָפְנָהּ קוֹדֶם שְׁחִיטַת הַפָּר, לֹא עָשָׂה בחפינתו וְלֹא כְּלוּם, ואם כן לא שייך הספק של 'חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו', שכיון שחפן, ודאי כבר שחט את הפר, והכהן הנכנס תחתיו צריך להביא פר אחר, בכדי שיכנס 'בפר' חי, ואינו יכול להיכנס בחפינתו של ראשון שהרי היא היתה לפני שחיטת הפר השני, וצריך שתהא החפינה לאחר שחיטת הפר, והיאך אמר רבי חנינא ששאילתו זו של רבי יהושע בן לוי, שאל הוא עצמו.

מתרצת הגמרא: הָכִי קָאָמַר רבי חנינא, מַדְקָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ לרבי יהושע בן לוי קָא – ספק זה, בחפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו, מִכְּלָל דְּקַסָבַר שיכול הכהן להיכנס 'בְּפַר' וַאֲפִילּוּ בְּדָמוֹ שֶׁל פַּר שממנו יזה את דמו, שאם היה סובר שצריך להביא דווקא פר חי ולשחטו, אם כן צריך להביא פר אחר בשנכנס לעבודה, שהרי נכנס אחר שהכהן הראשון שחט את פרו, ואם כן ודאי שאינו יכול להכנס בחפינתו של ראשון שהיתה קודם שחיטת פרו לפי סדר העבודה, וּלְמַאי דְּסָבְרָא לֵיהּ לרבי יהושע בן לוי, יפה שאל, וּשְׁאֵילְתּוֹ כִּשְׁאֵילַת הָרִאשׁוֹנִים החולקים עלי וסוברים 'בפר' ואפילו בדמו של פר, שגם להם נשאלה שאלה זו.

הגמרא חוזרת לדון בגוף הספק: מַאי חֲזֵי עֲלָּהּ באופן שחפן ומת, מהו שיכנס אחר בחפינתו. אָמַר רַב פָּפָּא, דין זה תלוי בספק בדין האם מלבד החפינה שבחוץ [ממחתת הקטורת לתוך חפניו], חוזר וחופן גם בפנים [שמחזיר את הקטורת מהכף לחפניו ונותנן במחתה מתוך חפניו], אִי נפשוט שחוֹפֵן וְחוֹזֵר וְחוֹפֵן, כאן חֲבֵירוֹ נִכְנַס בַּחֲפִינָתוֹ, דְּהָא מַקְיְימָא חֲפִינָה בכהן השני בחפינה שבפנים, אבל אִי אֵין חוֹפֵן וְחוֹזֵר וְחוֹפֵן, כאן תִּבְעֵי לָךְ האם הועילה לו החפינה של הכהן הראשון. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא,

המשך בעמוד קל

אַדְּרַבָּה – מסתבר לומר להיפך, אִי נפשוט שחוֹפֶן וְחוֹזֵר וְחוֹפֶן וצריך שיהיה לשני החפינות מדה אחת, כאן מסתבר לומר שלֹא יִבָּנֵם אַחַר בְּחֲפִינָתוֹ, מפני שצריך לחפון בפנים לתוך חפניו את הקטורת שבכף שהיא מלא חפניו של הכהן הראשון, וְאִי אֶפְשָׁר שמלא חפניו של הכהן השני שוה בדיוק למלא חפניו של הכהן הראשון שֶׁלֹּא יֶחְסַר וְשֶׁלֹּא יוֹתִיר, וְאִי נפשוט שאֵין חוֹפֶן וחוֹזֵר וְחוֹפֶן, כאן תֵּיבָּעֵי לָךְ.

הגמרא מביאה את גוף הספק: דְּאֵיבָּעֵיָא לְהוּ, חוֹפֶן בחוץ וחוֹזֵר וְחוֹפֶן בפנים להקטירה על המחתה מתוך חפניו, אוֹ לֹא, אלא נותנה להקטיר על המחתה מהכף.

מביאה הגמרא לפשוט ממשנתינו: תָּא שְׁמַע, שנינו במשנתינו, חפן מלא חפניו ונתן לתוך הכף, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וְכֵן הָיְתָה מִידָּתָהּ, מַאי לָאו, כך הפירוש במשנה 'וכך היתה מידתה', בְּשֶׁם שֶׁמִּדָּתָהּ בחפינה שְׁמַבַּחוּץ, כָּךְ מִדָּתָהּ בחפינה שְׁמִבִּפְנִים, ומוכח שחוזר וחופן בפנים. דוחה הגמרא: לֹא, דִּילְמָא כוונת המשנה ללמד שֶׁאִם רָצָה לַעֲשׂוֹת כלי מִדָּה כדי לחפון בו עוֹשֶׂה, אִי נַמִּי יש לומר שכוונת המשנה 'וכך היתה מידתה' ללמד שמדת החפינה תהא במדויק שֶׁלֹּא יֶחְסַר וְשֶׁלֹּא יוֹתִיר.

תָּא שְׁמַע,

שנינו ברייתא שמבררת כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה חפינה שניה שבפנים, שחפינה ראשונה שבחוץ חופן מתוך מחתה מלאה קטורת והיה בה הרבה יותר ממלא חפניו, אבל בחפינה שבפנים לא היה בכף אלא מלא חפניו ואי אפשר לחפון מתוך הכף כל מה שבכף, והיה צריך להריק הכף לתוך חפניו. מבארת הברייתא: לאחר שהניח בארץ את המחתה של הגחלים שהיתה בימינו, אוֹחֵז אֶת הַכָּוָּךְ – הכף של מלא חפניו קטורת שהיתה בשמאלו כָּרָאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו של שני ידיו, כשבית ידה של הכף כלפי גופו, וְיֵשׁ אוֹמְרִים כְּשֹׁנָיו היה אוחז את הכף, וּמַעֲלֶה ומושך את יד הכף בְּנִיחוּתָא – בשני אגודליו לצד גופו מעט מעט עַד שֶׁמַּגִּיעַ הבית יד לְבֵין אֶצְבְּעוֹתָיו בין שני מרפקיו, ובהם תופס את הכף, ושפת הכף האחרונה מגיעה לראש כפות ידיו וְחוֹזֵר וּמַחֲזִירָהּ ומטה את הכף עד שמערה כל הקטורת לְתוֹךְ חָפְנָיו, וכשמניח הקטורת מחפניו על הגחלים צוֹבְרָהּ – מניח כולה במקום אחד ואין מפזרה על פני כל המחתה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא עָשָׁנָהּ שׁוֹהֶה לָבוֹא, שדבר הצבור אינו נשרף במהרה ואין העשן עולה מיד, ועושה כן כדי שלא ימות בעשן, וְיֵשׁ אוֹמְרִים, מְפַזְּרָהּ על פני כל המחתה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא עָשָׁנָהּ מְמַהֵר לָבוֹא, ויתמלא הבית עשן ולא יזונו עיניו מבית קדשי הקדשים. מסיימת הברייתא: וְזוּ – עבודת החפינה שבפנים הִיא עֲבוֹדָה קָשָׁה שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ.

שואלת הגמרא על סיום דברי הברייתא: וכי רק 'זו' – החפינה הִיא העבודה קשה שבמקדש וְזוּ לֹא, וְהָא אִיכָּא מְלִיקָה ששנינו בברייתא (זבחים סד:) שהיא עבודה קשה, וְהָא אִיכָּא קְמִיצָה ששנינו בברייתא (לעיל מג:) שהיא עבודה קשה. משיבה הגמרא: אֶלָּא 'זוּ הִיא עֲבוֹדָה קָשָׁה' פירושו אחת מֵעֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת שֶׁהיו בַּמִּקְדָּשׁ.

מסיימת הגמרא להוכיח: שְׁמַע מִינָּהּ מהברייתא שמפרשת את מעשה החפינה שבפנים שחוֹפֵן בחוץ וְחוֹזֵר וְחוֹפֵן בפנים. ומסיקה הגמרא: שְׁמַע מִינָּהּ – אכן מוכח כך, ונפשט שחוזר וחופן בפנים.

הגמרא מביאה ספק נוסף הדומה לספק דלעיל לגבי 'חפן ומת': אחד מהקרבנות שמקריב כהן גדול ביום הכיפורים הוא פר לחטאת, כמו שכתוב (ויקרא טז ג) 'בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה', ופירושו שהכהן הנכנס לפני ולפנים, צריך להביא פר משלו. אִיבַּעְיָא לְהוּ, שָׁחַט הכהן גדול את פרו וָמֵת קודם זריקת דמו, מַה הוּא שֶׁיָּכְנֵס כהן אַחֵר הבא תחתיו בְּדָמוֹ של פר הראשון, מִי אָמְרִינַן שהפסוק 'בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר' משמעותו וַאֲפִילּוּ בְּדָמוֹ שֶׁל פַּר, ויכול להכנס לפני ולפנים כיון שמביא דמו של פר, אוֹ דִילְמָא 'בְּפַר' משמעותו בפר חי דווקא וְלֹא בְּדָמוֹ שֶׁל פַּר, ולא יוכל לבוא אל הקודש עד שיביא פר אחר חי ויישחטנו. ונחלקו האמוראים בדין זה, רַבִּי חֲנִינָא אוֹמֵר, 'בְּפַר' משמעותו בפר חי וְלֹא בְּדָמוֹ שֶׁל פַּר, ואין השני נכנס בפרו של הראשון, וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר, 'בְּפַר' משמעו וַאֲפִילּוּ בְּדָמוֹ שֶׁל פַּר, ויכול השני להכנס בדם הפר של הראשון. עוד נחלקו בכך, רַבִּי אַמִּי אָמַר, 'בְּפַר' וְלֹא בְּדָמוֹ שֶׁל פַּר, רַבִּי יִצְחָק [נַפְחָא] אָמַר, 'בְּפַר' וַאֲפִילּוּ בְּדָמוֹ שֶׁל פַּר.

הגמרא מביאה להקשות על הסובר 'בפר' ואפילו בדמו של פר: אִיתְיְבֵיהּ רַבִּי אַמִּי לְרַבִּי יִצְחָק נַפְחָא, מדינו של קרבן פסח, שאינו נאכל אלא למנויין, ולומדים זאת בגמרא (פסחים סא.) מהפסוק (שמות יב ד) 'וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל הַשֶּׂה', 'במכסת' פירושו בחשבון ובמנין, ובא הכתוב ללמד שמצוה להמנות עליו מתחילה, ושנה עליו הכתוב בהמשך הפסוק 'איש לפי אכלו תכוסו' שפירושו תתמנו לשון מינוי, ללמד שהמינוי אינו למצוה בעלמא אלא לעכב. ואחר שנמנה יכול למשוך ידיו ממנו ולבטל מינויו, ודין זה נלמד מתחילת הפסוק 'ואם ימעט הבית', ופירושו, אם באו המנויין להתמעט ולמשוך ידיהם. ועד איזה זמן אפשר להמנות ולמשוך ידיו, שנינו במשנה (שם פט.), נִמְנִין – הרוצה להמנות על הקרבן פסח, וּמוֹשְׁכִין יְדֵיהֶן מִמֶּנּוּ – וכן הרוצה לבטל מינויו מפסח זה ולהמנות על פסח אחר, יכולים הם להמנות ולמשוך ידיהם רק עַד שֶׁיִּשָּׁחֵט, אבל אחר שחיטתו אי אפשר שוב להמנות ולא לבטל המינוי. מקשה רבי אמי, וְאִם אִיתָא – אם 'פר' משמעותו ואפילו בדמו של פר, אם כן גם 'שה' הכתוב בפסוקים 'תכוסו על השה', 'ואם ימעט הבית מהיות משה', שמהם נלמדים דיני המינוי והביטול, גם כן משמעותו ואפילו בדמו של שה, ואם כן 'נמנין ומושכין ידיהם עַד שֶׁיְּזֻרַק' מִיָּמֵי לֵיהּ לומר, וכך נלמד מן הפסוק שמינוי על שה ומשיכת ידיו מהשה, הוא עד הזריקה, שעדיין שמו שה.

מתרצת הגמרא: (שני) [שָׁאנֵי] הָתָם בענין קרבן פסח דִּכְתִיב בפסוק שממנו למדים שאפשר להימשך, 'מִהְיוֹת מִשֶּׂה', ודורשים מֵהֵיוֹתָהּ דְּשֶׂה, שרק בעוד שהשה חי אפשר להימשך, ומדרשה זו למדים לענין המינוי האמור בהמשך הפסוק 'תכוסו על השה' שגם כן אפשר להמנות רק בעוד השה חי, אבל בשאר מקומות שכתבה תורה 'פר' או 'שה' אכן הכוונה אפילו בדמו.

הגמרא מביאה קושיא נוספת למי שסובר 'בפר' ואפילו בדמו של פר: נאמר בתורה לענין פדיון פטר חמור (שמות יג יג), 'וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה', והיינו שצריך לפדותו בשה ולתת השה לכהן. מֵתִיב מַר זוּטְרָא, שנינו במשנה (בכורות יב.), אֵין פּוֹדִין פטר חמור לֹא בְּעֻבָּל שהוא מין בקר, וְלֹא בְּחַיָּה, כגון צבי וכדומה, וְלֹא בִּבְהֵמָה שְׁחוּטָה ואפילו היא שה, וְלֹא בִּטְרֵיפָה, כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, וְלֹא בִּכְלָאַיִם – בהמה שנולדה מתיש ורחל, וְלֹא בְּכוֹי הנולד מתיש וצביה, שהוא ספק חיה ספק בהמה, אֶלָּא בְּשֶׂה, בין בשה כבשים בין בשה עיזים. וממה ששנינו שאין פודין בשחוטה מוכח שאין נקרא 'שה' אלא שה חי ולא לאחר שחיטה, אם כן הוא הדין 'פר' אין נקרא פר אלא חי ולא דמו של פר.

מתרצת הגמרא: שַׁאנִי הָתָם בפדיון פטר חמור שצריך דווקא שה חי משום דִּכְתִיב גזירה שוה 'שֶׂה' 'שֶׂה' מְפֻסָּח, כשם ש'שה' האמור בפסח אינו בא מכל הדברים שנמנו במשנה לעיל, שהפסח אינו בא עגל וחיה שנאמר (שמות יב ה) 'שֶׂה וגו' מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים', ולא שחוט שצריך שחיטה לשם פסח, וכלאים אינו בא, שאינו קרב לגבי מזבח שנאמר (ויקרא כב כז) 'שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב' פרט לכלאים, הוא הדין בפדיון פטר חמור אין נפדה בכל אלו.

שואלת הגמרא: אִי לומדים גזירה שוה 'שה' של פדיון פטר חמור מ'שה' של פסח, נאמר גם כן מַה לְהַלָּן – ה'שה' האמור בפסח צריך שיהא זָכָר תָּם וּבֶן שָׁנָה, כמו שכתוב בתורה (שמות יב ה) 'שֶׂה תָּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ' אַף כָּאן ה'שה' האמור בפדיון פטר חמור צריך שיהא זָכָר תָּם וּבֶן שָׁנָה, והרי שנינו במשנה (בכורות ט.) שהשה שפודה בו יכול להיות זכר ונקבה, גדול וקטן, תמים ובעל מום. מיישבת הגמרא: תַּלְמוּד לוֹמַר 'תִּפְדֶּה' 'תִּפְדֶּה' שני פעמים, 'וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ', רִיבָּה בפדייתו שאפשר לפדותו גם בנקבה ובעל מום ובשה שעברה שנתו.

מקשה הגמרא: אִי 'תִּפְדֶּה' 'תִּפְדֶּה' רִיבָּה, תרבה אֲפִילּוּ כּוּלְּהוּ – כל המנויין לעיל שחוטה וכלאים וכו' נַמִּי, ויהיה אפשר לפדות בהם שהרי התורה ריבתה הכל. מתרצת הגמרא: אִם כֵּן שנרבה הכל, גזירה שוה ד'שֶׂה' 'שה' מַאי אֲהָנֵי לֵיהּ – מה הועילה, אלא על כרחך מהריבוי של 'תפדה' מרבים שלאו דווקא זכר תמים ובן שנה, כיון שסוף סוף שה הוא, ומהגזירה שוה ממעטים מה שאינו שה גמור כגון כלאים ושחוטה וחבריו.